

BIEN Finland - Suomen perustuloverkosto ry

Lausunto hallituksen esityksestä laeiksi perustulokokeilusta ja tuloverolain 92§:n väliaikaisesta muuttamisesta (STM051:00/2016)

9.9.2016

BIEN Finland - Suomen perustuloverkosto ry arvostaa hallitusta uskalluksesta toteuttaa käytännön perustulokokeilu määrätietoisella aikataululla. Kokeilua valmistellut KELAn johtama tutkimusryhmä on tehnyt tasokasta työtä esivalmisteluvaiheessa. Valmistelun tiedottaminen on ollut laajaa ja osallistavaa. Valittu perustulon summa 560 € on kohderyhmän ja verokkiryhmän kannalta yhdenvertainen, eli nykyisiä kohdejoukon tukia vastaava. Useiden eritasoisten summien kokeilu olisi tutkimuksellisesti mielenkiintoista, mutta perustuslaillisen yhdenvertaisuusvaatimuksen mukaan haastavaa. Kokeilulla testataan perusturvan toteutustapaa. Sen taso on erillinen, poliittisesti määriteltävä kysymys.

Suomen perustuloverkostossa hahmotetaan kokeilun toteuttamisen vaativat reunaehdot. Silti jo esivalmistelunkin perusteella perustuloverkosto odotti kunnianhimoisempaa ja kattavampaa kokeilua. Hallituksen lakiesityksen tiukkoihin rajauksiin, erityisesti alle 25-vuotiaiden ja useimpien väestöryhmien ulosrajaamiseen sekä alimitoitettuun budjettiin perustuloverkosto suhtautuu kriittisesti. Kokeilun rajaaminen vain Kelan työttömyysetuuksia saaviin unohtaa perustulon alkuperäisen idean, jossa perustulo määritellään universaaliksi ja ilman ehtoja maksettavaksi etuudeksi. Osittaisenkin perustulon pitäisi korvata useita kymmeniä eri yhteiskunnan tukimuotoja, eikä vain kahta. Jos koeasetelman rajallisuutta ei loppuselvityksessä ja siitä käytävässä keskustelussa ymmärretä oikein, on vaarana, että työttömyysetuuksia kutsutaan perustuloksi ja perustuloa ajatellaan vain työttömyysetuutena.

Koska verohallintoa ei ole saatu kokeiluun mukaan, koeasetelmasta jää universaalisuuden lisäksi suurimmalta osin myös perustulon rahoituspuoli testaamatta. Toki muiden etuuksien korvaamisen osalta rahoitusosuutta kokeiluun sisältyy. Niin kauan kuin mitään tiettyä perustulomallia ei ole päätetty valita, on lisäksi mahdollista miettiä muitakin rahoitustapoja kuin tuloverot. Perustulon tarkoituksen ja kestäväen rahoituspuolelta vuoksi tuloveroilla on silti useimmissa perustulomalleissa ideana kerätä perustuloa veroina takaisin niiltä, jotka eivät sitä tarvitse. Joka tapauksessa verohallintoa ei tulisi pitää perustulokokeilussa muusta valtionhallinnosta erillisenä blokkina.

Suomen perustuloverkosto ry uskoo kuitenkin, että näilläkin rajauksilla saadaan oikeilla arviointikriteereillä joitakin tuloksia perustulon työllisyysvaikutuksista työttömien osalta. Perustulon ja tasa-arvoajattelun kannalta on oikein, että otoksen kohdennuksessa on yksilö eikä kotitalous. Koska rajallisella kokeilulla ei ole vallitsevan työttömyyden oloissa juuri vaikutuksia työn kysyntään, voivat tulokset kuitenkin jäädä laihoiksi. Joka tapauksessa kokeilun vaikutuksia tulisi arvioida myös

haastatteluun, eikä pelkästään tilastollisesti. Tämä mahdollistaisi huomion kiinnittämisen myös välittömiä työllisyysvaikutuksia laajempiin tekijöihin, kuten koettuun hyvinvointiin.

Edes isommalla ja väljemmällä otannalla määrääikainen kokeilu ei pystyisi tuomaan esiin dynaamisia vaikutuksia yhteiskunnan tasolla, joten niihin on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Pienellä otannalla pienetkin liikkumat työttömyydestä osa-aikatyöhön, opiskeluun tai yrittäjyyteen/itsensä työllistämiseen on tutkittava huolellisesti. Mahdollisia siirtymiä toiseen suuntaan otannan rajaus ei anna mahdollisuutta testata.

Hallituksella on edelleen mahdollisuus kasvattaa kokeilun budjettia ja laajentaa kokeilua myös muihin ryhmiin, kuten yrittäjiin, osa-aikatyöntekijöihin ja opiskelijoihin, vaikka sitten erilliskokeiluna eri aikataululla.

Perustuslakivaliokunnan tutkittavaksi jää myös otannasta alle 25-vuotiaiden poisrajaamisen yhdenvertaisuus. Tilanteessa, jossa samaan aikaan on jo tehty rajaus KELAn työttömyysetuuksia saaviin, joihin alle 25-vuotiaatkin ovat oikeutettuja, yhdenvertaisuusperiaate on selvitettävä vielä yleisasetelmaa tarkemmin. Yleisasetelman poikkeamat voivat olla hyväksyttävämpiä jos ne perustuvat koeryhmän ja verrokkiryhmän etuuksien yhtäläiseen tasoon, jotta koeasetelma olisi ylipäättään mahdollista toteuttaa. Ikärajausta koeasetelma ei kuitenkaan edellytä.

Kokeilun myötä keskustelu perustulosta lisääntyy joka tapauksessa ja kokeilua seurataan laajasti myös kansainvälisesti. Suomen perustuloverkosto odottaa eri puolueiden perustulokantojen täsmentymistä kokeilun aikana ja perustulon nousemista keskeiseksi teemaksi vuoden 2019 eduskuntavaaleissa.

BIEN Finland - Suomen perustuloverkosto ry

Poliittisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö BIEN Finland - Suomen perustuloverkosto ry on osa kansainvälistä Basic Income Earth Networkia. Perustuloverkosto edistää perustulosta käytävää keskustelua ja sitä koskevaa tieteellistä tutkimusta, järjestää keskustelutilaisuuksia ja seminaareja sekä osallistuu niihin, hoitaa ja välittää tiedotustoimintaa Suomessa ja kansainvälisesti, sekä seuraa perustulaloitteiden etenemistä maailmalla. Suomalaiseen perustulokeskusteluun verkosto on vaikuttanut muun muassa keräämällä vuoden 2013 aikana 21 634 allekirjoitusta yhteen ensimmäisistä kansalaisaloitteista, toimenpideoitteeseen perustulosta.

Keskustelu Suomen hallituksen perustulokokeilusta käy kuumana myös kansainvälisesti ja perustuloverkosto tiedottaa ja kommentoi siihen liittyviä asioita aktiivisesti. Suomen perustuloverkosto isännöi yhdessä Tampereen yliopiston kanssa Tampereella elokuussa 2018 järjestettävää Basic Income Earth Networkin kansainvälistä kongressia, jossa tuolloin loppusuoralla lienevä hallituksen kaksivuotinen kokeilu nousee varmasti suureksi kansainvälisen kiinnostuksen kohteeksi.

Vaikka Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö jakeluun ei Suomen perustuloverkosto ry tällä kertaa sisältynytkään, perustuloverkosto kuitenkin vastaa tällä lausunnolla. Kansalaisjärjestönä perustuloverkosto toivoo tulevansa hallituksen ja eduskunnan valiokuntien kuulemaksi. Kokeilua valmistelevalle KELAn kanssa kommunikaatio on toiminut hyvin.

Lisätietoja:

BIEN Finland - Suomen perustuloverkosto ry

Simo J. Kr. Ruottinen

puheenjohtaja

simo@perustulo.org

+358 40 5000189